

פרוטוקול מס' 115 ~~116~~

מישיבת ועדה הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', כ"א באב תשל"ה - 29.7.75, שעה 08.30

נ כ ח ה :

חברי הוועדה:

- י. חמיר - יו"ר
- ח. אנו-רבניע
- א. אבוחצירא
- י. ארידור
- נ. אליעד
- י. באדי
- א. גיבלבר
- א. הרליץ
- א. ורדיגור
- ח. טובי
- א. יריב
- נ. מואב
- נ. צ. קשת
- ד. קורן

מוזמנים:

- מר רותם - מסרד הפנים
- מר שפט -

- ח. פנחסוביץ - מ. המשפטים
 - מר מוניץ - מהכז' ושלמון המקומי
 - מר רכטמן - מ. הש"כונ
 - א. רייך -
- לסעיף 2 בסדר היום

- ל. גבאי - מינהל מקרקעי ישראל
 - מר קרני -
 - א. לוי - עמידר
- לס' 2 ו-4

- ראש עיריית ת"א ש. להט
 - מר גריפל - ע. חל-אביב
 - מר מרק -
 - גב' שטיין -
- לסעיף 3 בסה"י

- מר קוגל - עמידר
 - י. פלד -
 - ש. רציו - המח' להתיישבות
 - מר רייז - תנועה האזורית נעמן
 - מ. גורדון - נציג הוותיקים בשגב
 - ד. אזולאי -
 - מ. זקיבו -
 - צ. ענבל - נציג ח.ל.ח.
 - ד. שטוב -
 - א. קוב -
 - א. רביץ -
 - מ. אזולאי - נציג המבקשים לעזוב
- לס' 4 בסדר היום

מזכיר הוועדה:

- י. ברזני

ר ש מ ה :

- א. אדלר

סדר-היום:

1. ש ו נ ו ת
2. חוק רישום שיכונים ציבוריים
3. בעיית שכונת מונטפריורי בת"א (הצעה לסה"י)
4. בעיית הישוב שגב.

(נתקבל ביום 30.7.75)

ועדה הפנים ואיכות הסביבה
29.7.75

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. תמיר:

1. שונות

היו"ר י. תמיר:

בזמנו העלה כאן ה"כ טובי את בעיית מצב הערבים בחפציבה. בינתיים שמענו שעומדים לפנות את הישוב הזה של-יוד חדרה ולהקים במקום את תחנת הכוח של חדרה. ביקשנו ממשרד הפנים נתונים על תכנית פינוי המקום, וקיבלנו סיכום שנערך לפני כחודשיים, חתום ע"י נציג משרד הפנים, ראש עיריית חדרה, מינהל מקרקעי ישראל, משרד השיכון, היועץ לענייני ערבים, וחברת החשמל, לפיו הוטל על מר דב ברזילי, ראש עיריית חדרה, להפגש עם האנשים ולברר אתם לאן הם מוכנים לעבור, ובאילו תנאים. עם קבלת הנתונים תחכנס הוועדה שנית ותקבע את הסיוררים בהתאם. ביקשתי ממשרד הפנים להעביר אלינו כל אינפורמציה נוספת שתתקבל.

אולי יכול היו"ר לפנות ישירות למר דב ברזילי ולקבל ממנו אינפורמציה?

ב.צ. קשת:

אני מקבל את ההצעה.

היו"ר י. תמיר:

עדיין לא קיבלנו ממר רותם תשובה בענין הבחירות בנצרת.

ת. טובי:

אני מבקש להודיע לחברים שמחר ב-8.30 בבוקר נתכנס לישיבה מיוחדת לאישור הצעת תיקון בשם רוב חברי הוועדה לחוק בחירת ראשי ערים, לאחד שהיום תיערך בכנסת ההצבעה על החוק בקריאה שלישית. מדובר בתיקון לסעיף 9 - 40% במקום 50%.

היו"ר י. תמיר:

מי יוזם את התיקון?

ת. טובי:

הוועדה.

היו"ר י. תמיר:

האם זה אפשרי מבחינת התקנון?

ת. טובי:

כן.

היו"ר י. תמיר:

2. חוק רישום שיכונים ציבוריים

ת. פנחסוביץ:

הצעת החוק כבר היתה לפני הוועדה, והתעוררה השאלה של השינוי בהגדרת "שיכון ציבורי". כאן מוצע להרחיב את ההגדרה, וכך להאריך את תקופת האפשרות לרשום שיכון ציבורי עד 31.3.75 במקום 31.3.72 שהיה בחוק הקודם. ההגדרה "שיכון ציבורי" תכלול מעתה כל שיכון ציבורי שהוכרז ככזה ע"י שר השיכון. שיכונים כאלה ניתן יהיה לרשום בפרוצדורה מזורזת, לא לפי ההליכים הרגילים של הגשת תכניות ורישום של בניינים רגילים. רציתי להעיר כדי לרענן את זכרונכם כי הדיסירים בשיכונים ציבוריים שאינם רשומים נתקלים כיום בקשיים רבים מאוד בקבלת משכנתאות, בעת מכירת הדירה וכו', והחוק המוצע יקל עליהם מאוד.

למה מוצעת פעולה מזורזת רק לגבי דיירי שיכונים ציבוריים? ומה על שאר האזרחים?

ד. קורן:

ח. פנחסוביץ:

רוב הבניינים שמקימים קבלנים רגילים
נמצאים בעיר, במקום שלגביו כבר היה
הסדר, לעומת קרקעות של המינהל שלגביהן עדיין אין הסדר. בבתים פרטיים
יש כבר חלוקה של גושים וחלקות, ואפשר להעביר את הרישום בטאבו בדרך
הרגילה.

ההצעה שלפניכם מוצעת על דעת כל חברי
הוועדה שביקשתם שתספל בנושא, שהרכבה היה: היועץ המשפטי של משרד
הפנים, מר רכטמן ממשרד השיכון, מר קרני ממינהל מקרקעי ישראל, מר
מוניץ ממרכז השלטון המקומי, ואני היו"ר. כן השתתפו בה מר רייך
ממשרד השיכון ומר לוי מעמידור. התאריך 31.3.75 הוא תאריך התחלת בניה.

סעיף 1(ב) מדבר על בניינים שהקימה
המדינה, שהמדינה היא האחראית לקבלן והיא שמעבירה את הדירות למשתכנים.
כשהמדינה רוכשת מקבלן בניין שבו היא משכנת עולים למשל, ושר השיכון
מתכוון להכריז עליו כעל שיכון ציבורי - טען השלטון המקומי שאם הבניין
נקנה כשהוא תפוש - הריירים הקודמים כבר שילמו את התשלומים לעירייה.
כיום רשם המקרקעין אינו יכול לרשם עסקה אלא אם מביאים לו אישור מן
העירייה וממנהל מס שבח שהמס שולם. לפי החוק המוצע לא יהיה צורך בכל
אישור כזה (סעיף 7).

היו"ר י. חמיר:

החוק הזה נוצע לרובות אנשים. אם יש
הסכמה כללית של כל חברי הוועדה - נוכל
לאשר את החוק עתה ולהניחו על שולחן הכנסת לקריאה סופית עוד היום. אם
מתעוררים ויכוחים - נבקש מוועדת משנה בת שלושה חברים שתברר את הפרטים,
וקבלתו הסופית של החוק תידחה עד לאחר הפגרה.

ב.צ. קשת:

אינני מתנגד לעצם החוק, אבל האם בסופו
של דבר לא יסבלו המשתכנים במקרה שהקלן
לא גמר את העניינים עם משרד השיכון?

ח. פנחסוביץ:

משרד השיכון לא ישלח משתכנים לבניין
שהקבלן עוד לא גמר את הסיידורים לגביו.
שר השיכון לא יקנה בניין שלא נגמרו בו הסיידורים.

מר לוי:

שום אישור לא ייורש מהמשתכן שיבוא לרשום
את דירתו בטאבו, פרט לאישור אחד: שהוא
שילם את אגרת הרישום המגיעה ממנו. הוא לא ייורש להוכיח שקודמו שילם
אגרת רישום או מס שבח. אבל אם המדינה רכשה בית מקבלן - המדינה כבר
הבטיחה בחוזה אתו שהקבלן ישלם את המסים המגיעים ממנו עד לתאריך
הרכישה, ואין מערבים בזה את המשתכן.

י. ארידור:

אם למדינה מגיעים כספים מהמוכר והיא לא
גבתה אותם - מדוע לא יוכל המשתכן לרשום
את הדירה על שמו משום שהמדינה לא מילאה את חובתה ולא גבתה את המגיע
לה מן הקבלן? והרי סעיף (ב) אומר בפירוש: לא יאושר שיכון אלא לאחר
ששולמו תשלומי החובה. ותשלומי החובה לא מגיעים דווקא מהמשתכן אלא גם
מהקבלן. בחוזה כתוב שתשלומי החובה עד להעברת הבניין לרשות המדינה
מגיעים מהמוכר. מה זה קשור למשתכן?

ח. פנחסוביץ:

החוב הוא חוב עפ"י חוק ולא עפ"י חוזה,
וזהו חוב של האדם שבנה את הבית.

מר שפט:

איננו רוצים שקבלנים ימכרו דירות ואגב
המכירה יבוטלו כל חובותיהם לרשות
המקומית (ומדובר בעיקר על חובות לרשות המקומית).

אבל החוק הוצג לנו כחוק שמיועד להקל על
המשתכן ולא על הרשות המקומית.

ב.צ. קשת:

נכון. אבל בחוץ כדי כך לא צריכה להיפגע
זכותו של השלטון לגבות את המגיע לו.

הי"ר י. תמיר:

אבל לא צריך להגן על זכותו זו של השלטון
באמצעות לחץ עלהמשתכן. יש דרכים אחרות

י. ארידור:

לגבות מהקבלן את המגיע.

בחוק המקורי אומר סעיף 7 שאין בכלל העברה
עפ"י החוק אלא אם כן שולמו החובות

מר שפט:

הקודמים. כאן הקלנו על המשתכן; מוצע עכשיו לראות רק את המשתכן האחרון
לצורך הרישום, ולא את החובות הקודמים. זוהי מכה גם למדינה וגם לשלטון
המקומי, כי אנחנו יודעים שהאמצעי הטוב ביותר לגביית חובות הוא באמצעות
הרישום. מה שמוצע כאן הוא אפוא הרע במיעוטו. איננו רוצים לתת פרס
לקבלן שהחזיק שנים רבות בדירה ורוצה למכור אותה למדינה מבלי שישלם
בהזדמנות זו את חובותיו.

אולי אפשר להוסיף את המלה "מהמוכר",
והסעיף יהיה "התשלומים המגיעים למוכר
עד לסיום רכישתו", ואז יובהר העניין.

מר לוי:

אני חוזר ושואל אם החברים מוכנים לאשר
עכשיו את החוק כפי שמוצע, או שרוצים
לדחות את החלטה ולבחור בוועדת משנה.

הי"ר י. תמיר:

הוחלט: לאשר את הצעת החוק כמוצעת, ולהניחה על שולחן
הכנסת לקריאה שניה ושלישית.

3. בעיית שכונת מונטיפיורי בת"א

ההצעה הועלתה בכנסת ע"י ח"כ הרליץ: הפיכת
שכונת מונטיפיורי מאיזור מגורים לאיזור

הי"ר י. תמיר:

תעשייה - והועברה לוועדה. דנו בה רבות, ואף ביקרנו במקום. זוהי הצעה
אחת מני רבות בתחום חיי האדם וסביבתו, בעיות העיור וכו' שהועלו אצלנו
לאחרונה.

אחמול קראתי בעתון שעיריית ת"א עומדת
לאפשר החניית מכוניות על מדרכות. מתוך דגש של אחריות משותפת של הוועדה
הזאת עם העירייה לנעשה בת"א אני רוצה לומר כי אני סבור שאתם עושים בעיר
מספר דברים שבסופו של דבר יתנקמו בעיר עצמה. לדעתי אין מנוס אלא לפנות
את מרכזי הערים מן הצפיפות האיומה השוררת בהם, ואפשרות החניה על
המדרכות היא אחד הצעדים החמורים ביותר. אבל על כך נקיים ישיבה מיוחדת.

ראשית, ברצוני להעיר שאין אחריות משותפת
לוועדת הפנים ולעיריית ת"א על הנעשה
בתל-אביב. יש דאגה משותפת, אבל האחריות היא על העירייה בלבד.

ש. להט:

מה שנוגע לשכונת מונטיפיורי - במפה
שלפניכם אתם יכולים לראות במה מדובר. זהו שטח המקיף 8 רחובות-מגורים,
הכולל כ-115 דונם, עם 578 יחידות דיור, כשמסביב יש סדנאות, בתי-מלאכה,
תעשייה קלה וכו', עסקים שחדרו לאיזור במשך הזמן, חלקם ברשיון וחלקם ללא
רשיון. השטח עצמו נמצא מבחינה טופוגרפית נמוך מן השטח הסובב אותו,
כשהוא מוקף בארבעה עורקי תנועה ראשיים: נחל איילון ממזרח, דרך פ"ת
ממערב, דרך השלום מצפון, ורחוב יצחק-שדה בדרום, נוסף לפסגת-הברזל
העוברים ע"י נחל איילון, בינו ובין השכונה.

ש. להט:

מספר החושבים כיום בשטח הוא כאלפיים.
זהו איזור שמבחינה אקולוגית גיהנום לחיות בו כבר היום - שלא לדבר על
העתיד. כל מי שרוצה להשאירו מאיזור מגורים עושה עוול לחושבים הגרים
שם, ובפרט לאלה שיגורו שם בעתיד.

זהו איזור שמיום שהוא קיים לא היה
מיועד לאיזור מגורים טהור, אלא תמיד היה מעורב, כשהחושבים הגרים שם
נדחקים מסביב כל הזמן החוצה, לטובת המלאכה והמסחר.

על נושא התכנון אפשר לדון הרבה, אבל
אני מבקש להסביר שכל המומחים והמתכננים ללא יוצא מן הכלל הגיעו למסקנה
שצריך להועיד את השטח לתעשייה קלה, מלאכה ומסחר, ולא למגורים.

מבחינת מאוויי החושבים - אינני מתייחס
להסטוריה. אבל צריך לדעת שאם לא יהיה לנו הכוח הנפשי לומר מה אנחנו
רוצים ולחוקק חוקים בהתאם - נגיע למצב שהולך ומתהווה בעיר כבר היום.
אם רוצים להתמודד עם בעיה - מוכרחים לבצע דברים לעתים גם בניגוד
לרצון תושבי המקום. אין מנוס מכך, אם רוצים להפוך את העיר לעיר
מתוכננת.

שמעתם כאן את נציגי ועד המקום, הטוענים
שהם רוצים לגור בשכונה. אבל בשכונת מונטיפיורי יש קהל עצום של בעלי
מלאכה וכו' שאינני בטוח שקולם שלהם נשמע כאן. יש מיעוט של תושבים
הרוצים להמשיך לגור במקום כפי שהוא, בין אם יש להם בית קטן או דירה
שכורה שם. יש חלק שיש להם ציפיות. אלה טוענים: אני גר במקום כבר 15
שנה, יש לי חלקת קרקע, ואני רוצה להפיק ממנה כל רווח אפשרי. אני סבור
שטענה זו היא לגיטימית ואף חיובית.

צריך גם לזכור שכונת שת'א צריכה להיות
עיר בעלת איכות חיים גבוהה, אבל אי-אפשר להפוך את כל העיר לאיזור
מגורים. צריך לאפשר לה היצטרלות לעסקים, למסחר ולמלאכה - כל הדברים
שהם נותנים לה את החיים, ולא ייתכן לדחוק את כל אלה לפאתי העיר. מה
שמתוכנן אפוא לשכונה דרוש לה גם מבחינת ההתפתחות של האיזור עצמו
ועובדות החיים שנוצרו בו, גם מבחינת צרכי העיר כולה. מה גם שכבר היום
יש בשכונה 51 דירות ריקות (נוסף על 578 הדירות שגרים בהן).

ג. קורני:
יש עוד איזורים בעיר שיש בהם דירות
ריקות?

ש. להט:
למשל: רחוב יהודה הימית ביפו. גם שם יש
בתים ריקים.

א. הרליץ:
משום שנכנסו לשם מוסכים.

ש. להט:
לא. בדקתי ומצאתי שאין ברחוב הזה אף
מוסך אחד. הבתים שם פשוט מטים לנפול.

איננו רוצים לשנות את איכות החיים של
אנשים שמחייבים אותם להעתיק את מקום מגוריהם ממקום אחד לשנהו, ולא
את רמתם הכלכלית, אלא לטובה. בזמנו היו מחירי הקרקע למגורים בת'א
יקרים יותר מאשר מחירי הקרקע למלאכה וכו'. כיום המצב הפוך; מחירי
הקרקע למלאכה ולמסחר בשכונת מונטיפיורי כמעט כפולים מאלה של מגורים.
ומה עוד שהמוסכים שנמצאים בשכונה נכנסו אליה לפני 40-30 שנה ברשיון,
עפ"י תכניות בנין עיר.

מה שאנחנו מציעים למעשה הוא להשאיר את
המצב במקום כפי שהוא, מתוך הנחה תכנונית שאנחנו נותנים אפשרות של
90% לבנות למגורים. כלומר: מי שמחליט להשאר - יוכל לשפץ את ביתו
ולהמשיך לגור שם, אבל את השטח נועיד לתעשייה קלה, מלאכה ומסחר, עם
140%. בשעתו היתה הצעה של הוועדה המקומית להועיד 120% למגורים ו-150%
לתעשייה ולמלאכה, אבל לכך התנגדה הוועדה המחוזית. בשדרות יהודית ובדרך
פ'ת מוצע לאפשר שילוב של מלאכה ומסחר. ולגבי תוספת דיירים - איננו
מונעים ממי שרוצה להיכנס לשם לגור, אבל מבחינת כדאיות אני רוצה לעודד
ההיפך.

ג. סדר:

למה החליטה הוועדה המחוזית, בחמיכת ראש העיר, שהמגורים יהיה 90% והמלאכה והמסחר

- 140%

שנית, מה עושה העירייה על מנת לשמר את ה"ג'ורג'טאון" של שכונת מונטיפיורי במקום שזה עדיין ציחן, למרות הקשיים?

ב. תואב:

מה קרה בין המושב הקודם של עיריית ת"א והחלטות הוועדה המקומית לביין המושב הנוכחי? והאם יש לחברי מועצת העיר או לאינטרסטים אחרים הקשורים בעירייה קשר אחר לשכונת מונטיפיורי?

הי"ר י. תמיר:

אינני רואה אפשרות להניח עוד היום את המסקנות על שולחן הכנסת, ולכן ממילא יידחה הדבר עד לראשית המושב הבא.

א. הרליץ:

עוד מעט לא יהיה עוד מה להציל בשכונה.

הי"ר י. תמיר:

אני בכל זאת מציע שנפסיק את הדיון בשלב זה, לאחר ששמענו את ראש העיר, ונפתח בדיון יסודי ומקיף בישיבה אחרת.

א. גיבלבר:

למעשה גמרנו את הדיונים על שכונת מונטיפיורי, ויש מסקנות של ועדת משנה. למעשה חשבת שראש העיר ראה את המסקנות, ורצה היום להביע השגות על דבר זה או אחר. אינני מציע שנמשיך בדיונים נוספים בנושא זה. שמענו מה ששמענו; הוועדה תתכנס שוב ותביא לנו צומח מתוקן של מסקנות.

ב. צ. קשת:

אני מציע לדחות את הדיון כולו לישיבה אחרת. אינני רוצה לאשר מסקנות לפני שאמצה את כל אפשרויות האינפורמציה שבידינו. ואם ראש עיריית ת"א פנה אלינו בבקשה שנשמע אותו, ונענינו לו - לא ייתכן למנוע אפשרות של הצגת שאלות וקיום דיון משום שסדר-היום שלנו דחוס. לכן אני מציע לקבוע ישיבה מיוחדת לדיון יסודי בעקבות דבריו של ראש העיר.

הי"ר י. תמיר:

אני מציע שבאחד מימי ספטמבר נהיה אורחיה של עיריית ת"א, בקיים דיון, ונסייד בחחילת מושב החורף של הכנסת נוכל להניח את המסקנות על שולחן הכנסת.

ב. תואב:

אני מקבל את הצעת הי"ר. אני רק חושש שהדבר נהפך כאן לנורמה של ועדת הפנים: להכין טיוטת מסקנות של ועדת משנה ולהגישן מראש לגורמים המעורבים על מנת שיעירו את הערותיהם. אני מתנגד לדרך זו בכל תוקף. סמכות הוועדה לשפוע כל אינפורמציה, אבל לא לקבל חוות-דעת של הנוגעים בדבר לטיוטה של מסקנות. דבר דומה קרה לנו גם בענין ראשל"צ, כשהוברר שקיבלנו מסקנות לא טובות משום שהעברנו את הטיוטה לחוות-דעתו של השיכון.

הי"ר י. תמיר:

לא הראינו את הצעת המסקנות לשום גורם מראש. הפניה אלינו באה מטעמו של מר להט עצמו. עכ"פ, שום צוק לא נגרם מכך ששמענו הערות של הגורמים הנוגעים בדבר, ומה גם שהכנסת אינה כפופה לשום גורם אלא היא ריבונית בהחלטותיה. בספטמבר נקבע אפוא ישיבה נוספת של הוועדה בנושא זה, כאורחי עיריית ת"א, ואולי אף נערוך טיור בשטח.

ש. להט:
רק עכשיו אני שומע שיש כבר הצעת-החלטה של ועדת משנה. ידעתי רק שאתם עומדים להחליט, ולכן פניתי וביקשתי שתאפשרו לי להשמיע את דברי - ואני מודה לכם על שנעניתם.

א. הרליץ:
את הצעתי הגשתי בינואר. הבעיה היא שהשכונה נמצאת מחליף של גסיסה, אם לא תיעשה פעולה מהירה לעכב אותה. יחד עם זה, אני יודעת שאי-אפשר ביום האחרון של מושב הכנסת לסיים את העניין. אני רוצה רק לבקש שעריית ת"א תמנע באמצעות הפיקוח יצירת עובדות נוספות בשטח עד שיונחו המסקנות על שולחן הכנסת בתחילת מושב החורף; שלא יאפשרו לפתוח שם בחי-מלאכה נוספים. זה מחייב נוכחות הפקחים בשטח, מה שלא קיים היום.

ש. להט:
"תהליך הגסיסה" בשכונת מונטיפיורי נמשך כבר 10-15 שנים. אבל אני מקבל את הדברים שנאמרו כאן. אשמח מאד שתהיו אורחיו.

ב.צ. קשת:
לקראת סיום מושב הכנסת אני מבקש לומר כמה מלים ליו"ר שלנו, יוסף תמיר, העומד לעזוב את ראשות הוועדה. אני רוצה לבטא דברי ברכה ליו"ר על השנתיים שעברו, ולאחל לו הצלחה במילוי תפקידו החדש. ח"כ תמיר קיבל את ראשות הוועדה ממרדכי טורקיס. לקבל ועדה מידי של מרדכי טורקיס ולהמשיך לנהל אותה בהצלחה - זהו הישג יוצא מן הכלל, ועל כך אני מברך אותו.

א. הרליץ:
כל חברי הוועדה, על כל סיעותיה, נהנו מהאווירה הטובה ומן הרוח העניינית בה התנהלו העניינים בוועדה. אנחנו מצטערים שהיו"ר יוסף תמיר עוזב את ראשות הוועדה, אבל שמחים שהוא נשאר חבר בה. ובהזדמנות זו אני רוצה לברך מראש את ח"כ יורם ארידור שיקבל את ראשות הוועדה מידי של ח"כ תמיר, ונשתה "לחיים".

ש. להט:
אני רוצה לצרף את קולה של עיריית ת"א לברכות.

י. ארידור:
מצד, ח"כ תמיר, טוב ממצבי. כי אתה היית יו"ר אחרי מרדכי טורקיס. ואילו אני אצטרך להיות יו"ר גם אחרי טורקיס וגם אחרי יוסף תמיר. לא מעט למדתי בחקופה הקצרה שהייתי חבר הוועדה, מהדרך בה ניהלת את הישיבות, ואני מקווה להמשיך להסתייע בך, כמו בכל חברי הוועדה, בקשר לניהול הישיבות בעתיד, כדי שאוכל ללכת בעקבותיך.

י. בארי:
אני נמנה עם חברי הכנסת שזו להם הקדנציה הראשונה בכנסת, אבל אני משתתף במספר לא קטן של ועדות. אילו כולן עבדו כפי שעבדה ועדת הפנים בהנהלת ח"כ יוסף תמיר - אני בטוח שהכנסת הייתה מתברכת בכך, הן מבחינת האווירה שנוצרה והן מבחינת יעילות העבודה. ולח"כ ארידור אני מאחל הצלחה בתפקידו בעתיד.

א. ורדיגר:
קשה עלינו הפרידה מן היו"ר, שהיה אהוד ואהוב על כולנו. רושם מיוחד עשתה ראגתו של ח"כ תמיר לצד האסתטי של חיינו. הוא האיש שהחזיר בנו את תודעת איכות הסביבה. תמיד שררה בוועדה רוח טובה של הבנה וחפשינות. ואני מקווה שח"כ תמיר, שעוד נשאר חבר הוועדה, יתרום לנו רבות גם בעתיד.

מר רותם:
כמי שהיתה לו הזכות לשרת בוועדה הזאת את כל יושבי-הראש, מהכנסת הראשונה, אני יכול להעיד שהיו"ר האחרון הלך בדרכי קודמיו, ואני מצטרף לכל הברכות.

היו"ר י. תמיר:
אני מודה לחברים. אם הרגשתם שעבודת הוועדה מתנהלת בצורה חברית, עניינית ויעילה - הרי זה בזכות החברים עצמם. שום יו"ר לבדו לא היה מצליח בך. גם לי היו השנתיים הללו שעור טוב בהלכות הדימוקרטיה, ואני רוצה להודות לכם.
(חברי הוועדה מרימים כוס "לחיים").

4. בעיית הישוב שגב

היו"ר י. תמיר:
הנושא הועלה כהצעה לסדר-היום ע"י ח'כ בועז מואב, בעקבות סערת הרוחות הפוקדת את הישוב שגב.

מ. גורדון:
הרשו לי לשטח את בעיות שגב, כשבמרכז הבעיה השנויה במחלוקת שתי קהילות הדוברות שפה אחרת, תרבות אחרת, דהיינו מנהגים ולבוש, כשהאחת עיפה מחובות והשניה נהנית מזכויות; האחת שנלטת והשניה שולטת. תל"ת היא הגוף השולט ביד חזקה, אשר גרם כל השנים לדיכוי יסודי ושיטתי, לפישה לזכות הפרט ע"י כפייה דחית וכל הכרוך, ניסול מבני ציבור בתואנות שווא, דיכוי כל פעילות חברתית ודיכוי מוניציפלי. רשת הביוב משובשת זה שנים, מי-שופכין עלו על גדותיהם, גן ילדים פרוץ, קוצים, שרצים וכדומה.

משרד הפנים הסומך ידו על הדיכוי היסודי הזה העביר תקציבי שגב לתל"ת משתמשת בהם כאוות נפשה, תוך התעלמות מחלטת מתושבי שגב היושבים שם זה 20 שנה. בשנת 1973 הוקמה ועדה שבראשה עמד מר שחם, ועדה שלא נקפה אצבע, אבל הצביעה לעבר תושבי שגב והטילה עליהם את אונת הקלון בתואנות אשם. רבותי, זהו הדבר הפשוט ביותר: להצביע לעבר גוף נחות, יוצאי צפון-אפריקה, ולומר "אתם אשמים". תושבי שגב, במקום לקום ולהתגונן - תוסכלו.

איש מכין כל אותם אנשי תל"ת היושבים כאן מעולם לא לן אפילו לילה אחד בשגב, והם מציגים עצמם כתושבי שגב החדשים. הם דאגו ליצירת הווי תרתי מלא אינטריגות ומדון - התפוררות חברתית אשר יצרה חופה פעולה כמעט מוחלט להמשך שיחוד עזיבתם של תושבי שגב הנוותרים. כשתצאו החוצה תראו ארבע משפחות שקולד העזיבה עדיין תלוי על צווארון בעזרתה האדיבה של תל"ת. מי מימן את העליה לירושלים דווקא ביום זה? מר דוידוביץ, עוזרו של מר קניב, אשר בשנת 1968 ביקש ממשרד העבודה להפסיק מיד את כל העבודות היוזמות, בתואנות קטנוניות, כדי לגרום למצב עזיבה ונדירה אחר פת לחם, ובר בבר - דריסת רגל לתל"ת בשגב. קנוניה פוליטית מעוותת.

רבותי, אבות ובני שגב, בעלי תודעה לאומית עמוקה ביותר, משרתים במילואים וביחידות קרביות, שומרים על בתיהם כקומץ קטן של יהודים בלב מערך של 50 אלף ערבים, שברובים ידועים כעויינים. אנשי תל"ת אינם משרתים בצה"ל - ניחא. אינם שומרים על עצמם - ניחא. אבל לא לכבוד את זכר החללים בדת-דומיה, ובשעות חירום בעלמים הם כלא-היו - אלה הם פשעים שאיננו יודעים כיצד לעכל אותם. יש שתי ישיבות, האחת של אברכים והשניה של חטיבת-ביניים לגילאי 13, יוצאי צפון אפריקה מעיירות פיתוח, שבעוד חמש שנים ישרתו בצה"ל. הכיזד הם יוכלו לשרת את ארצנו בנאמנות כשבסיסם החינוכי מעוות ע"י אברכי הישיבות המשמשים כמוריהם?

נציגי תל"ת היושבים כאן, חובשי כיפות-סרוגות, חייכנים וסימפטיים - הם עסקני תל"ת שמעולם לא ישבו בשגב. בשגב יושבים אברכים ושלוש משפחות-סגל, כשלכל משפחה בית בבצ-ברק או בירושלים. אנו לעומת זה משפחות שהן הרוב המדוכא.

נסמון לחיות בצוותא - נכשל. כל פשרה עם תל"ת להמשך קיום על אדמת שגב תיצור טבעת חנק אכולת נמק, כשנישולצו מבתינו בעתיד מובטח, וזאת לאור העובדות שקרו בעבר בדוגמת קרית-מלאכה, דהיינו קדמה לשעבר.

תושבי שגב שמוצאם מצפון-אפריקה הגיעו ארצה לפני 20 שנה, ומאז הם בשגב. נטעו יערות, חצבו בהרים, ייפו את ישראל, וכעת אומרים: יופי, ישראל יפה, בנויה וירוקה - כעת החוצה. לא ולא. אנחנו איתנים בדעותנו להמשיך לחיות חיים נאותים, כבנים הראויים לארצנו ישראל.

ס. גורדון:

א-לכך מבקש אני מחברי הוועדה, לאור תשתית פיתוחו של הגליל, להוציא פולש זר זה הנקרא תל"ת טגבולות שגב, עם כל תכניותיהם היפות, אך לא על חשבוננו. להקצות להם מקום אחר, כי תורה אפשר ללמוד גם על הג'רמק, ללא צורך בנישול אזרחים כנים ועייפיים. יחד עם זה אנו מבקשים תיגבור אוכלוסיין לפי רשימות הנמצאות בידינו ובידי המועצה האיזורית בעמון, הכרה מוניציפלית, עזרה בפיתוח מואץ של הישוב ככפר-תעשייה לפי תכניות הנמצאות בידי הסוכנות.

רבותי, יצאנו מחיסכול בו היינו שרויים מאז הגיע תל"ת. אנחנו חזקים, ומבקשים: אגא, תנו לנו ועזרו לנו להוכיח צדקתנו ע"י קידמה ופיתוח של הגליל. בעמוד בזאת. אך לא נתפשר עם נטע זר.

א. רביץ:

הייתי רוצה להסביר קודם כל מה זה תל"ת. תל"ת היא תנועה שקמה בתשכ"ה ("תנועה להפצת תורה"), שמטרתה לשלוח קבוצות של משפחות צעירות לעיירות פיתוח על מנת לעשות שם פעולה חינוכית תרבותית. עד היום יש לתל"ת קבוצות ב-24 עיירות פיתוח בארץ, הלומדות ומלמדות, וכן מקיימות מועדוני-נוער וכו'. נוסף לכך מייסדת תל"ת גם מוסדות חינוך עבור נוער זקוק, בעיקר חטיבות-ביניים.

במסגרת פעולה זו עלתה תל"ת בשנת תשכ"ה לשלומי, ויסדה שם "כולל", שוב על מנת לפתח במקום פעולה חינוכית תרבותית במסגרת תורנית. לקבוצה הזאת היו תכניות רבות, אבל בשלומי לא יכולה היתה להשיג את המבנים הרצויים, ולכן הצייע לנו קצין המחוז מר סאמט לעלות למושב שגב, מושב שאיננו מצליח ויש בו עזיבה רבה. לא תל"ת היא שגרמה לעזיבה. להיפך, תל"ת ניסתה מלכתחילה לחזק את המקום. אמר לנו מר סאמט: יש לנו עניין לייחד את הגליל; עלו לשם. יש לכם מבנים, ותשרתו את כל תושבי הסביבה. אנשים עזבו אפוא את ירושלים ואת ת"א, ועלו לגליל על מנת לעשות את הפעולה התרבותית האידאליסטית הזאת, שהם מאמינים בה. וכך הגענו לשגב.

בתקופה יותר מאוחרת, לאחר שהסוכנות התנערה מהמקום (היא חשבה שהמקום אינו יכול להיות ישוב חקלאי), הוצבר הטיפול בחתימת הסכם עם תל"ת לחברת עמידר. באותה שעה היתה החלטה שהמקום הזה חדל להיות ישוב חקלאי ויהיה כפר חינוכי כמו שפיה או כדודי. על כך קיבלנו מכתב. בשנים הללו השקענו במקום מרץ, עבודה וכספים מרובים, בתקציב שוטף ובתקציב פיתוח, קרוב ל-3 מיליון לירות עד היום.

אין לנו ולא היתה לנו אף פעם מגמה לנשל אנשים מן המקום. להיפך. מטרתנו בכל המקומות היא לקיים יחסים טובים עם אנשי המקום, גם כאלה שאינם מוגדרים כדתיים. בכל מקום דואים האנשים את הנדחה שאנו מבטיחים אליו. אנחנו רוצים מאד לשלב את התושבים במקום ולחיות ביחד, אפילו בשטח יצירת מקומות עבודה. חלק מאנשי המקום עובדים במוסדות של תל"ת במקומות השונים.

ברור שבשגב יש בעיה: המקום קטן, וגודו בו אורח-חיים מסויים, מסורתי. לא עלינו למקום לפני שנתכנסה ישיבה של תושבי המקום (שקיבלנו את הפרוטוקול שלה), ושהסכימה בהתלהבות שנוא ואולי נוכל אנחנו לעזור להם, דבר שהמוסדות לא הצליחו.

ב. אליעד:

יש לך העתק המכתב?

א. רביץ:

כן. אשאיר לכם העתק.

אנחנו חושבים שנכלל להיות לברכה למקום הזה. יש לנו עתיד בו. השקענו בו עבודה, כסף ומרץ, ולא בעזוב אותו. יש לנו שם בי"ט תיכון, חטיבת-ביניים, ישיבת-הסדר. גם אני איש צבא ומשרת במילואים, ואינני חושב שזה רלבנטי לנושא. אנחנו נמצאים שם כאזרחי מדינת ישראל, ולא ייתכן שאיזור כלשהו במדינה יהיה "יודנרייז" ליהודים דתיים, כפי שהשתמע מדבריו של מר גורדון.

ד. שטוב:

אני עוסק זה שלוש שנים בהגשמת מטרת תל"ת בשגב. תל"ת נמצאת במקום עוד לפני החוזה עם עמידר. לא החוזה עם עמידר הוא שהביא את אנשי תל"ת לשגב; הם הגיעו למקום עקב בקשת המוסדות. כשהתחלנו לטפל במקום קיבלנו מספר בתים שהיו למעשה חורבות, ורק אחרי שהתחלנו לשפץ אותם נזקקנו לאסמכתא רשמית מצד המוסדות המוסמכים, ואז עלתה השאלה של חתימת הסכם עם עמידר. שיפצנו אפוא את הבתים, והבאנו את מוסדותינו למקום. היה מוסד אחד מקצועי לבנות, שעבר רדיפות כבדות במקום, עו שנשש את שגב ויירד לקריית-אטא. לאחר מכן הוקמה חטיבת-הביניים במקום, והועברה לשם ישיבה שלמה מבני-ברק. מדובר בחלמ"דים שגילם המכסימלי 16 שנה, כך שקשה קצת לדבר על שירות בצה"ל. (ראש הישיבה עצמו הוא איש מילואים). כל החלמ"דים עד גיל 16-17 עברו כולם אימונים בנושק, וצורפו למשמר-האזרחי, והם מגינים על הישוב שלהם.

לאחר שהגענו לישוב והתחלנו לפתח אותו ולהביא אליו משפחות - החלו אנשים במקום לחשוב שהבאת תושבים נוספים תמעט מטובות-הנאה שיש להם במקום (כגון אדמות שלמות שנתפשו על ידם והיו מעובדות ע"י תושבי סכנין). לאנשי תל"ת אין אף דונם אחד לעיבוד שם. ואז, ב-1973, פתחו נגדנו במלחמה, כשהובאה למקום הישיבה. הם טענו נגדנו כאילו אנחנו רוצים לחפוש בתים בשגב, בטענה שיש לנו הסכם מעמידר להחזיק בכל בתי שגב. אמרנו שאנחנו מוכנים להצהיר שכל בית, גם כזה שיש לנו חוזה עליו עם עמידר - - -

ג. אליער:

מה פירוש "שיש לנו חוזה עליו עם עמידר"? האם עמידר חתמה חוזה אתכם לגבי בתים

שאנשים גרים בהם?

ג. מואב:

כן. זאת הבעיה. נחתם חוזה על כל הבתים, גם אלה החפושים, תמורת לירה אחת.

ד. שטוב:

לאחר שאף אחד לא הצליח להסתדר עם התושבים, ולכן נשארה שגב יתומה. רוב האנשים נטשו את המקום, והתנועה הביעה את רצונה לבוא לשם, לשפר את הישוב ולבנות אותו, באה עמידר ואמרה: גם אנחנו בורחים מהמקום, תטפלו בו אתם. לקחנו אפוא את הישוב על כתפיו. מיום שנחתם החוזה עם עמידר לא נגענו באף בית אחד שגרה בו משפחה, או אפילו בבית שהיו בו עיזים בלבד. אף תלונה אחת לא הוגשה למשטרה נגד תל"ת שניסתה לשים ידה על משהו שלא היה נטוש והרוס מעיקרו.

ג. קשת:

אבל האם בידכם בעלות גם על בתים תפושים?

ד. שטוב:

אין לנו בעלות על שום דבר.

ג. אליער:

את האנשים מוכרים שם.

ד. שטוב:

רק היום הוגשה תביעה על הוצאת דיבה על דברים כאלה.

כשניסו תושבים לטעון את הטענה הזאת שנשמעה כאן כרגע - אמרנו להם: אמנם, מבחינה משפטית אתם צודקים; יש לנו רשיון להחזיק בתים. אבל בואו ונעשה הסכם שיקבע כי כל בית תפוש - אנשי שגב לא יתבעו לגביו שום דבר. נעשתה אפוא חלוקה של בתי שגב. אנחנו חתמנו על הבתים שקיבלנו מעמידר, אבל אלה שהם תפושים - אין לנו שום שייכות אליהם.

י. ארידור:

אז למה לא תבטלו את החוזה עם עמידר?

ג. שטוב:

עד לרגע זה איש לא פנה אלינו בדרישה כזאת. הודענו על כך לתושבים במסמך חתום, חתום לכל העולם. לא רק שהצהרנו שאיננו רוצים לגור בשום מבנה - אלא ויתרנו על שבעה מבנים שאיש איננו גר בהם, רק למען השקט.

הישוב חלוק לשניים: מספר משפחות מרובות ילדים (שביחד עם אנשי תל"ת מהווים רוב במקום), הזועקות מזמן שהן רוצות לעבור מן הישוב. יש חלק אחר, מספר משפחות הטוענות שהן-הן תושבי שגב. החנועה כיום מפרנסת את רוב התושבים במקום. מר אזולאי הוא השומר שלנו בשנתיים האחרונות, ומקבל 1500 לירות לחודש מתל"ת - אם כי הוא אחד הצועקים הראשיים נגדנו.

היור"י תמ"ר:

נשמעו כאן היוקביטויים חריפים מאד, משני הצדדים. בהמשך הישיבה אציע שנבחר בוועדת משנה שתטפל בפרטים. היום אנחנו מסתפקים בשמיעת סקירות כלליות, והייתי מבקש שלא להכניס אלמנטים אישיים לסקירות כאלה.

ג. שטוב:

יש עוקץ לכל הנושא הזה, שאינני יכול להתעלם ממנו והוא חייב להישמע: לא באנו לבזבז את הכוחות בשגב במריבות ובוויכוחים. ב-1973 חתמנו על הסכם עם אנשי שגב, הסכם המלמד מה נעשה במקום. ההסכם נחתם בין מר שטוב ובין ש. אזולאי, מזכיר מושב שגב. היה אז ויכוח על בית מסויים במקום, ומר אזולאי התחייב שפעל בשם המשפחות במושב. היות לתל"ת יש זכות מעמידר במקום והיא באה למקום בכוונה ליישב ולפתח אותו - קובע ההסכם שמשפחות אזולאי מתחייבות שלא להתנכל לצועה, לאנשיה, לרכושה, לכל אדם וחפץ שימצא במושב מטעמה, לא להמריד נגדה ולא לפעול נגדה בין אם על ידם ובין אם ע"י אחרים או בהשפעתם. כלומר, האנשים התחייבו שלא לעבור על פקודת החוק הפלילי של רדיפות וכו'. בתמורה לכך משלמת תל"ת לאזולאי 18 אלף לירות, בתשלומים חרשיים של 3,000 לירות לחודש. כלומר, החתימו אותנו על הסכם של "פרוטקשן", תשלום לאותה משפחה שצועקת היום נגדנו ותובעת שנצא מהמקום.

היור"י תמ"ר:

אני שוב מבקש שלא להשתמש במגזון-דיבור כזה, עם שמות ופרטים שאינם חשובים.

א. ורדיגר:

גם אם ועדת משנה היא שתיכנס לפרטים, אנחנו כאן חייבים לדעת את הרקע.

ג. שטוב:

זוהי חובתה הראשונה של הכנסת, וקשה לי לדעת מה יותר חשוב ומה פחות חשוב לגביכם. כל מה שהתנועה ראתה מלכתחילה הוא לפתח את הישוב ככפר-נוער חינוכי שיישב את המקום ויעזור לישובי הסביבה, כדי שיהפוך לנקודת אור לאיזור כולו. כי הדעות אינן חלוקות על כך ששגב כיום היא ישוב מוזנח, חסר שירותים; אין בו לא רופא, לא מקלטים וכו', מחסור ולכלוך שגם תל"ת סובלת מהם. החנועה השקיעה מיליונים כדי להכניס למקום תאורה וכו'. מדי קיץ אנחנו משפצים בתים אחרים במקום. בשנה שעברה שיפצנו דירות ב-80 אלף ל"י. הכל עבר בשקט, משום שמשפחת אזולאי היא ששיפצה עבורנו את הבתים. נמשין לשפץ ולייפות את המקום, נגדיל את קריות-החינוך. יש לנו תכנוני-ענק לקריות נפלאות לילדי האיזור, ואני מקווה שחפץ ה' יעלה בידנו.

מ. אזולאי:

זה שמונה שנים שאנחנו מבקשים העברה מן המקום - אנחנו, 6-7 משפחות מרובות-ילדים שרוצות לעבור מהמקום בגלל סיבות רבות. במשך 20 שנה סבלנו שם קשות; אין לנו אדמות, אנחנו מנותקים מכל השירותים. אין לנו ב"ס; ילדינו שגדלו אינם עובדים במקום, ולכל משפחה 12 נפשות. פנינו לכל המקומות בארץ, למטונה על המחוז במשרד הכנים, למשרד השיכון, למשרד הסעד, וגם לראש הממשלה.

למה אין לכם אדמות?

ב.צ. קשת:

מ. אזולאי:

לא נתנו לנו. סיבכו אותנו; נתנו ליורפת. הייתה לנו מחצבה במקום שממנה התפרנסנו - וגם היא נסגרה. היום אנחנו עובדים רחוק מן המקום. אני יוצא לעבודה בארבע בבוקר, וחוזר בשש בערב, ואין לי מה לקנות בכפר; שלוש-ארבע פעמים בשבוע אני נוסע לעכו. אנחנו רוצים לעבור מהמקום הזה כדי לחיות בשקט ולהרויח את למנו בכבוד. איננו נגד אף אחד, לא נגד תל"ת ולא נגד חברינו במקום. אנחנו רוצים שלווה במקום, ושכולם יצליחו. אנחנו רק מבקשים מכם שתעזרו לנו לעבור מהמקום הזה. איננו יכולים לחיות בו עוד; כל יום נוסף הוא עוול כלפינו. אין במקום הזה לא רופא, לא אוטובוס ולא שירותים; אף אחד לא מכיר בנו. איננו מבקשים לא כסף ולא מכונית - רק אישור לעבור למקום שמתאים לנו, שתחשבו על ילדינו.

מ. זקינו:

ב-57-1956 עלינו ארצה מהאניה ישר למושב שגב (רובנו ממרוקו-תוניס). לא היה שם ישוב. המקום היה דומה למעברה. במשך הזמן נשארו במקום רק הצעירים שהסוכנות טענה שהם מתאימים להתיישבות חקלאית. נשארו כ-40 משפחות שלא נתנו לנו לעזוב והבטיחו לנו אדמות. הכשרנו את הקרקעות תמורת 3-4 לירות ליום, ולאט-לאט למדנו לאהוב את המקום. עכשיו, גם אם יתנו לנו את כל הרכוש בארץ - לא נעזוב. ב-1960 ארגנה אותנו הסוכנות בעבודה חקלאית. באותה שנה שם עין על המקום המזכיר שלנו, שהיה איש יורפת. הרב בן-דוד התחיל לכתוב מכתבים למר קניג לשכנע את החושבים שלנו לעזוב את המקום, משום שתל"ת רצתה לבוא לשם והבתים היו דרושים לה. אנשים קיבלו אפוא כספים ומענקים, ועזבו אחד-אחד, עד שלפני חדשים נשארו 20 משפחות, ולפני חדשים עזבו עוד שתיים.

איזה מענק קיבלו?

מ. אזולאי:

מ. זקינו:

קיבלו 20 אלף ל"י, ודירות בפ"ת, על-יד השוק. מעולם לא נתנו לנו אפשרות להתאגד כגרעין. תמיד היה מישהו מקיבוץ יורפת שהיה מזכיר אצלנו, איש תל"ת. שום שיפוצים לא ערכה תל"ת במקום; בכל פעם הורסים קיר ובוונים קיר - משום שבחורה זו או אחרת רוצה צורה כזאת לדירה או צורה אחרת. בשיכונים שהיו באמת הרוסים לא נגע אף אחד.

לאט-לאט קיבלה תל"ת את כל האישורים.

אפילו קייטנה דתית סידרו במקום. אני עצמי איש דתי, אבל בכוח לא יחזיקו אותי בדתיות. לא נשחק. כל הזמן אנחנו מבקשים, מפגינים ודורשים לאפשר לנו ליהפך לגרעין, ואף אחד לא נתן לנו רשות עד כה להשתמש בכפר שלנו. השיכון שאני גר בו כבר עשרים שנה - נערך עליו חוזה לטובת תל"ת, תמורת לירה אחת. הממונה על המחוז איננו מאפשר לנו להכשיר אפילו גן בשביל הילדים שלנו.

צ. רייז:

לפני כשנה נתבקשתי ע"י הממונה על המחוז לקבל את ישוב שגב תחת חסותי כראש המועצה האיזורית נעמן. מבחינה אינטרסנטית צרה בווראי לא היה לי ענין בכך. אבל לא יכולתי לראות את המקום היפה הזה כשהוא כל-כך מוזנח. המועצה החליטה אפוא לאמץ את המקום ולהתחיל לדאוג לו לשירותים, בראש וראשונה תאורה. קיבלנו עזרה רבה ממשרד הפנים. שיפצנו גם את הגן, והיה סיכוי כלשהו. בינתיים הודיע הממונה על המחוז שכחוצאה מבידור בוועדת שחם מונתה ועדה ציבורית, ואנחנו פטורים.

אני מתפלל ליום שהמלחמה ליישוב הגליל

תהיה מלחמה להתיישבות של אמת. לפי שעה המלחמה המתנהלת בשגב רחוקה מאד מזה. אנחנו טבורים שיש מקום לכל יהודי שרוצה לבוא לשם. משום כך עזרתי גם לאנשי תל"ת וגם למתיישבים לכל יהודי יש שם מקום. צריך לרעתנו לעשות שם דה-תכנון. בידי רשימה של יותר ממאה משפחות ותיקות

צ. רייז:

וצעירות, מבוססות יותר ומבוססות פחות, שרוצות לבוא ולבנות את ביתן בשגב. פניתי למינהל מקרקעי ישראל, והעניין נמצא בבירור כבר זמן רב. המקום יכול להיפך למרכז איזורי, ואין ספק שהתושבים הוותיקים של שגב יכולים להשתלב בו. אינני מציע שנלחץ על אף אחד, לא לעזוב ולא להשאר. מי שרוצה לעזוב - יעזוב, וישארו 10-12 משפחות שיכולות בהחלט להשתלב במרכז כזה שיקום שם.

אני מכיר את אנשי חל'ת, ונראה לי שהם אנשים שאפשר לחיות אתם בשלום. אבל ברור שלא הכל שמן-זית-זך. תושבי המקום זקוקים לגן-ילדים, כי הצריף הנוכחי שלהם לא ניתן עוד לשימוש. אבל בתוך מבנה שהיה פעם המזכירות שלהם אי-אפשר לשכן את הגן, כי המקום אינו עומד לרשותם משום שנתפס ע"י אנשי חל'ת.

המקום הוא מקום נהדר, מסקיף על סביבה נהדרת, וכדאי שאלה שיבואו לשם לא ייתקלו בו במצבו הנוכחי.

ב.ג. קשת: איך קיבלו אנשי יודפת את אדמותיהם?

צ. רייז: מהמוסדות המיישבים. אלו אדמות של אנשים שעזבו. כל התיישבות צעירה בולעת תקציבים על חשבון המועצה האיזורית. היינו מוכנים ללכת צעד אחר צעד ולפתח את הישוב, אלא שהדבר נפסק, והתפתחה שם מלחמת-אזרחים מיותרת. אני חוזר ואומר: יש מקום לכל יהודי שרוצה לבוא לגליל.

ש. רביד: לפני 5-6 שנים בודקה המחלקה להתיישבות את הנושא, ביחד עם ועדה בינמשרדית, והוחלט ששגב איננה יכולה להיות מושב חקלאי, בגלל שתי סיבות עיקריות: משום שחלק גדול מן התושבים עזבו; ומשום שכמות אמצעי הייצור החקלאיים שניתן היה להעמיד לרשות המקום הייתה מצומצמת ביותר. כתוצאה מכך הפסיקה המחלקה להתיישבות את טיפולה בשגב, והחזירה את הקרקעות למינהל מקרקעי ישראל, ואת הרכוש העבירה למשרד האוצר, שהעביר אותו אח"כ לעמידר.

ב.ג. קשת: אבל איך זה קרה שחלק מן התושבים נשארו בלי אדמה, וחלקם עם אדמה?

ש. רביד: עד כמה שלי ידוע - אף אחד מתושבי שגב שעזבו את אדמתו ביום שאנחנו עוזבנו את המקום לא הפסיד אותה. הקרקעות שהועברו ליודפת היו קרקעות ללא עיבוד.

מ. אזולאי: אף פעם לא נתנו לנו אדמה.

ש. רביד: לפניכם מפה של האיזור. אתם רואים בה את שגב, את יודפת ואת הישובים שמסביב. מצויינים בה כפרי-תעשייה שמוצעים על-ידינו. כוונתנו היא לפרוש גוש של כפרי תעשייה באיזור, משום שאין שם לא קרקע ולא מים לישובים חקלאיים. גם יודפת, הישוב החקלאי היחידי במקום, אדמתיה ספוזרים על פני שטח עצום. והיות ואנו רוצים לפתח את האיזור - ההצעה הייתה שכרמיאל ומעלות בצפון יתנו את תוספת המשקל באוכלוסייה, ואילו את הפרישה בשטח נשיג ע"י כפרי-תעשייה, כל אחד עם 150-200 משפחות.

אנחנו מנהלים מ"מ עם גופים העונים למספר קריטריונים, כגון: שהם מהווים חברה סגורה, שיש להם קשר למקום, וכו'. פנו אלינו מספר גופים כאלה בבקשה לטפל בהם בשגב - גם חל'ת וגם גופים שהתארגנו בצורה פרטית, אבל לא כולם ענו לקריטריונים. כיום אנחנו מטפלים בגרעין יעד היושב זמנית בקיבוץ יסעור; בגרעין מצדה שהתארגן בארה"ב, ובגרעין שלישי שמיועד לעולים מארה"ב.

ש. רביד:

קשה לנו לשלב בפעילות באיזור את שני הטוענים על שגב. אילו היתה שגב ריקה היום מתושבים - היא היתה המקום המתאים ביותר להקים בו את הגרעין למרכז הזה. אבל את שגב כפי שהיא היום קשה לשלב במערך האיזורי הזה, שיש בו כפרים שיתופיים.

בזמנו, כשתל"ח ביקשה שנטפל בה כגוף מיישב, ביקשנו מהם שייענו לכמה קריטריונים, אבל אמרנו להם שאנחנו מוכנים לטפל בהם, לא בשגב. גם האנשים שיושבים שם היום - אם מדובר בחברה סגורה בעלת אמצעי ייצור כלשהם - לא נראה לנו שיכולים להוות בסיס לשגב כזה. ואם מדברים על עיר או עיירה חפשית במקום, שכל אחד יכול לבוא אליה - נשאלת השאלה מה ההגיון בהקמת עיירה כזאת קרוב לכרמיאל.

א. לוי: ב-1970 הוחזר הרכוש של שגב לחשב הכללי. אנחנו נתבקשנו אז ע"י משרד השיכון (במכתב חתום ע"י מנהל אגף הפרוגרמות) לקבל את הרכוש ולהשכירו בשם הממשלה לתל"ח (זה היה בפברואר 1970).

ב. אליעד: כולל הנשים והילדים?

א. לוי: כולל הכל. הרכוש נשאר רכוש ממשלתי, ונתבקשתי כאמור להשכיר את הבתים לתל"ח. ואמנם, בנובמבר 1970 נחתם הסכם עם תל"ח לשנתיים, עם הארכה אוטומטית בכל שנתיים, אם אחד הצדדים לא יודיע ששה חודשים מראש על הפסקת ההסכם. לא הוקמה שום בעלות לתל"ח, וגם לא זכויות של שוכר-טובן, אלא רק זכות שימוש במקום בלבד.

ב. צ. קשת: האם תל"ח היא נציג שלכם בפיקוח על המקום, או שהם בעלי הרכוש לשנתיים?

א. לוי: הם בעלי רשיון להשתמש ברכוש הזה - זהו מונח משפטי. הבעלים נשארים המדינה (לא עמידר). אנחנו סוכנים של המדינה לצורך חתימת החוזה. החוזה הוא בתוקף עד נובמבר 1976, אלא אם כן נודיע על הפסקתו ששה חודשים מראש.

ב. אליעד: כל השומע תצילינה שתי אזניו.

היור' י. חמיר: אני רוצה להודיע שעל אף פגרת הכנסת במשיך לטפל בנושא, והיינו מבקשים לא לעשות שום שינויים עד לסיום ריונינו.

אני מציע שנבחר בוועדת משנה בת חמישה חברים שתשמש כוועדת-עבודה לענין שגב. חברי הוועדה יהיו: ח'כ גיבלבר, יריב, מואב, קשת, ורדיגר. ח'כ קשת יהיה היור', ואני אצטרף כחבר.

בשם חברי הוועדה אני רוצה להודות לכל אלה שבאו לייצג את נקודות ההשקפה השונות במקום, אעפ"י שלעתים נאמרו דברים בצורה בוטה מדי. לאחר הצגת הבעיה הכללית תהיה לכם הזדמנות להביא את הפרטים לפני ועדת-המשנה, ומכאן להבא הית' מציע לכל הנוגעים בדבר לנקוט מידת התאפקות מירבית, כדי שנוכל להסיק מסקנות לטובתם ולשביעות רצונם של כל הצדדים.

הוחלט: ח'כ קשת (יור'), גיבלבר, ורדיגר, יריב, מואב וחמיר ישמשו ועדת-משנה שתדון בנושא שגב.